

«Verden er full av
tilfeldigheter.»

INFORMASJONSSJEF BJØRN RYDMARK
I OSLO SPORVEIER OM AT PRISENE
GÅR OPP OG T-BANEN STÅR

Innhold:

Sjeldnest på Tjøme

Av våre 559 edderkopper,
bor den sjeldneste på
Tjøme.

• side 5

Biologisk bank

En artsdatabank skal bidra
til å sikre truede arter –
også de som lever utenfor
verneområder.

• side 6

FN vil ha fornybar

FNs miljøprogram anbe-
faler store investeringer
i fornybar energi.

• side 8

Hett i juli?

I juli møtes klimafor-
handlerne til ny drakamp
om Kyoto-avtalen.

• side 9

Sykkel på toget

Det skal bli enklere å ta
med sykkel på toget, lover
NSB. Samtidig legger de
ned sykkeltoget mellom
Oslo og Stryken.

• side 10

Attac splitter

Miljøbevegelsen er splittet
i synet på Attac-bevegel-
sen.

• side 11

Alaska mer enn olje

Naturen i Alaska er mer
verd enn oljen, men Bush
vil bore.

• side 12

Vill vest i nord

Fritt frem for scooterkjøring i Alta

Alta kommune bryter loven bevisst for å markere sitt syn på snøscooterkjøring. (Foto: Samfoto)

Alta kommune vil myke opp loven om motorferdsel i utmark. Ved å bryte den gjentatte ganger. Selv om ordfører Eva Nielsen stod fram som en angrende synder etter ulovlig snøscooterkjøring i fjor, gjør kommunen det samme i år.

Fylkesmannen i Finnmark mener kommunen oppfører seg «fryktelig rart». Lederen for kommunens dispensasjonsutvalg, Jan Roger Fagerhaug, forsvarer handlemåten med at kommunen må bryte loven for å få offentlighetens søkelys på saken.

• side 3

Sju nye vassdrag reddet

Statkraft vil ikke benytte konsekvenser for utbygging av vassdrag som de fikk på 50-, 60-, og 70-tallet. Helt frem til begynnelsen av mars vurderte selskapet utbygging av Poddevatn i Telemark, men har

nå skrinlagt planene.
– Ut fra en totalvurdering har vi funnet ut at vi ikke kommer til å benytte konsesjonen, sier informasjonssjef Geir Fuglseth i Statkraft.

• side 9

Stille fra Siri

FNs klimapanel har lagt frem tredje del av sin nye hovedrapport. Mens de to første gikk gjennom klimaforskningen og effektene av menneskeskapte klimaendringer, ser forskerpanelet denne gangen på hvordan man kan redusere utslippene.

Leder

Til sammen utgjør de tre delene den grundigste og viktigste gjennomgangen av klimaproblemet. Selv om det fortsatt er usikkerhet om mye, er konklusjonene ikke til å misforstå. Vi er i ferd med å endre klimaet, og utslippene må kraftig ned for å bremse forandringene. Den gode nyheten er at vi allerede vet mye om hva vi kan gjøre.

Etter at konklusjonene ble kjent har både den svenske og den danske miljøvernministeren ropt varsku. Sveriges miljøvernminister Kjell Larsson har også varslet at landet skal redusere utslippene mer enn Kyoto-avtalen forplikter dem til. Larsson påpeker at vi må komme igang med tiltak mot klimaendringene, og håper Sveriges mer ambisiøse klimamål skal få andre land til å følge etter.

Fra Siri Bjerke og den norske regjeringen har det vært stille. Bygging av forurensende gasskraftverk er foreløpig regjeringens eneste offensive klimasak.

Derfor blir regjeringens varslede klimamelding desto viktigere. Den må inneholde klare og strenge regler for utslipp av klimagasser. Dessuten må Bjerke gi tydelig beskjed om at utslippene skal ytterligere ned i løpet av kort tid. For når varmen i drivhuset stiger, er mer olje på bålet direkte dumt. ■

Tråler kysten etter pant

«Panter'n» skal i sommer tråle kysten i Sør-Norge på jakt etter bokser. Sist sommer samlet skipper Håvard Heitmann og hans mannskap inn 11.000 bokser fra 2700 båter. Båtførerne får pantepenger kontant over ripa.

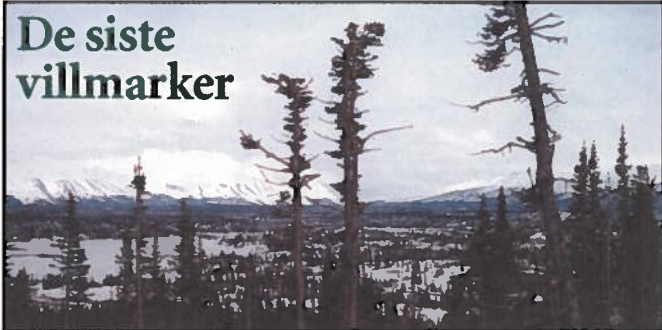
Panter'n eies av Norsk Resirk. De forklarer at formålet med sommerens offensiv er å minne folk om å pante boksene også om sommeren, «når friluftslivet nyttes om bord i båt, på holmer og skjær eller på hytta». Presse-

Panter'n skal tråle kysten for bokser. (Foto: Erling Okkenhaug)

meldingen sier imidlertid ingenting om båtens drivstofforbruk. ■

De siste villmarker

Temperert barskog i Yukon i Canada. (Foto: Jens P. Toldnes)

Det finnes til sammen om lag 48 millioner kvadratkilometer natur uten synlige tegn på menneskelig aktivitet i verden. Med tyve millioner kvadratkilometer topper naturtypen tundra listen over verdens uberørte villmarker. Kategorien ørken og halvørken

kommer på annen plass, mens temperert barskog er nummer tre.

Listen er utarbeidet av den amerikanske naturvernorganisasjonen Sierra Club, og tar ikke for seg Antarktis og områder under 400 kvadratkilometer. ■

Naturtype	Millioner km ²	%
Tundra	20,0	41,7
Varm ørken	9,3	19,4
Temperert barskog	8,8	18,3
Tropisk regnskog	3,0	6,3
Diverse fjelltyper	2,0	4,1
Kald vinterørken	1,5	3,1
Tropisk tørr skog	1,4	3,0
Øvrige	2,1	4,2
Totalt	48,1	100,0

Langvarig a-opprydning

Minst 20 år vil det ta å rydde opp etter atomreaktorene ved Risø forskningssenter i Danmark.

Landets forskningsminister Birte Weiss ønsker hurtigst mulig opprydning etter anlegget. Men avisen Information avslører at det nå arbeides med tre alternativer, som tar henholdsvis 20, 35 og 50 år. Avviklingen koster over en milliard danske kroner. ■

NSB renser Åkersvika

NSB har startet arbeidet med å rydde opp PCB-søl i Åkersvika ved Hamar. NSBs gamle verkstedsområde er blitt utpekt som en mulig kilde, etter at miljøgiften PCB ble funnet i Mjøsa.

Opprensningen skal være ferdig innen 15. april, når vade- og trekkfuglene vanligvis begynner å komme. Da skal minst 85 prosent av giften være fjernet. ■

Alta bryter loven – igjen

I fjor ble Alta kommune anmeldt da de tillot ulovlig kjøring med snøscooter. Nå gjør de det igjen.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

– Vi har ett hovedmotiv for å gjøre dette. Vi ønsker å få en oppmykning av lovverket og fortolkningen av motorferdselloven. Samfunnet har blitt sårn at hvis du ønsker oppmerksomhet rundt en sak, må du gjøre ting som setter offentlighetens søkelys på saken, sier Jan Roger Fagerhaug (Ap), leder for Alta kommunes dispensasjonsutvalg.

Forundret Fylkesmann

Det er i forbindelse med den årlige Vinterfestivalen i Alta det er gitt dispensasjon til kjøring med snøscooter til Haldetoppen. Kjøringen er i strid med motorferdselloven. Saken er en ren blåkopi fra i fjor. Vedtaket ble da opphevet av Fylkesmannen i Finnmark, og i ettertid sto ordfører Eva Nielsen fram som en angrende syndar.

– I og med at vi etter flere runder fikk en avklaring på nøyaktig samme sak i fjor, er det fryktelig rart at Alta kommune gjør dette igjen. Når et overordnet organ overprøver vedtak fattet av et kommunalt organ, er det vanlig at dette skaper presedens i liknende saker, sier Eirik Karlsen, leder for miljøvernkvdelingen hos Fylkesmannen i Finnmark.

Frykter sveitsiske tilstander

I år som i fjor har Naturvernforbundet i Finnmark klaget på Alta kommunes vedtak.

Veisalt dreper

Veisalt er årsaken til at tusenvis av danske trær visner og dør. Nå skal saltforbruket mer enn halveres fra dagens nivå på 200.000 tonn. Løsningen er en vannoppløsning med 20 prosent salt, skriver Jyllands-Posten. ■

Alta kommune har for vane å ta lett på scooteraker. (Faksimile: N&M Bulletin 5/2000)

– Når man først gir lov til å kjøre til en fjelltopp, vil det skape presedens og det blir vanskelig å si nei neste gang noen vil kjøre scooter til andre topper. Det neste blir gondolbaner og deretter kafeer på fjelltoppene. Slike sveitsiske tilstander vil vi ikke ha, sier Dag Elgvin i Naturvernforbundet. Han forteller at målet er mest mulig uberørte områder hvor man kan oppleve natur uten støy.

Avventer klagebehandling

Fylkesmannen i Finnmark har allerede varslet at de vurderer å overprøve kommunens vedtak.

– Nå avventer vi kommunens behandling av klagen. Jeg kan ikke gi fasiten på forhånd, men det ligger veldig sterke føringer når vi «vurderer å overprøve», sier Karlsen.

Da Fylkesmannen i fjor over-

prøvde Altas vedtak om scooterkjøring, valgte kommunen å kalle inn til daglige ekstraordinære møter – og ga dispensjoner dag for dag.

– Det fikk ikke vi vite om før i etterkant, konstaterer Karlsen.

Jan Roger Fagerhaug i Altas dispensasjonsutvalg sier kommunen skal være lovlige hvis de blir overprøvd også i år.

– Vil være ryddig

– Hva blir utfallet når dere behandler anken fra Naturvernforbundet?

– Jeg forsikterer aldri en behandling. Vi må blant annet se hva miljøavdelingen sier. Dette dreier seg om å være ryddig, sier Fagerhaug.

– Men dere er villig til å bryte loven for å markere deres syn?

– Vi har ikke noe ønske om å bryte loven. Det vil dessuten ikke være noe lovbrudd før noen kjører uten gyldig dispensasjon, sier Fagerhaug.

Han forteller at dispensasjonssaken er grundig diskutert med både ordfører Eva Nielsen og Kåre Simonsen (begge Ap), leder av hovedutvalget for miljø, plan og utvikling, og at det er bred politisk enighet i Alta om å innvilge dispensasjonene. Det har ikke lyktes N&M Bulletin å komme i kontakt hverken med Nielsen og Simonsen.

Vurderes av Økokrim

I fjor vår anmeldte Naturvernforbundet i Finnmark Alta kommune for brudd på motorferdselloven og forvaltningsloven. Saken ligger fortsatt til behandling hos Vest-Finnmark Politidistrikt, som igjen venter på en vurdering fra Økokrim.

– Vi er dessverre ikke ferdige med saken, men regner med å ha en anbefaling klar om kort tid, sier politiadvokat Hans Tore Høviskeland hos Økokrim. ■

LEIF HÖEGH & CO

Established 1927

Leif Höegh & Co ASA is an international shipping company, providing competitive ship transportation and logistics solutions for professional customers world wide, within selected industrial shipping segments:

- Gas transportation
- Car and trailer transportation - HUAL
- Transportation of forestry products
- Reefer transportation
- Dry bulk transportation
- Owner interests in Teekay and Gorthon Lines

Leif Höegh & Co ASA, P.O.Box 2596, Solli, 0203 Oslo, Norway
Telephone +47 22 86 97 00 Fax +47 22 20 14 08 Telex 79350

Natur & miljø Bulletin

Redaktør: Audun Garberg (tlf: 22 40 24 25)

Redaksjon: Jens Petter Toldnes (tlf: 22 40 24 23),
Kristian Jahre (tlf: 22 40 24 24)

Adresse: Postboks 342 Sentrum, 0101 OSLO,
Tlf: 22 40 24 00, Faks: 22 40 24 10. e-post: redaksjonen@naturvern.no

Abonnement: 280/år (privatpersoner), 600/år (bedrifter)

Annonser: Tlf: 23 12 20 70 Faks: 23 12 20 71

Utgiver: Norges Naturvernforbund. Web: www.naturvern.no

Trykking: GAN Grafisk AS.

Neste utgave: 23.03.2001

fagpressen®

Hus og hjem på tapetet

Rike nordmenn med kostbare vaner er med på å utrydde verdens regnskoger, som her på Sumatra. (Foto: Regnskogsfondet)

Det dreier seg om parkett, listverk, dører og møbler. Må vi ødelegge regnskogen for å få det hyggelig i norske hjem?

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Nylig kjøpte Voldslokka Borettslag i Oslo 200 dører av treslaget «sapele» som markedsføres som afrikansk mahogny. Tresorten brukes mye til ytterdører og eks-

porteres fra Ghana og Kamerun. Afrikas regnskoger er i ferd med å forsvinne og rovhogsten i Kamerun er kommet helt ut av kontroll, ifølge Regnskogsfondets Nyhetsbrev.

Den svenske dør-giganten Swedoor, som produserer 180.000

dører i året, vil nå stanse markedsføringen av disse dørene.

– Vi skal i stedet bruke en alternativ finér av poppel, sier fabrikkssjef Arne Trudesson.

Vil ikke høre

Et lite steg i riktig retning altså, selv om Regnskogsfondet mener et borettslag burde ha oppført seg annerledes.

– Det er skremmende når et stort borettslag nekter å forholde seg til dette, selv etter å ha fått all nødvendig informasjon, sier daglig leder Lars Løvold.

Tropisk tre bør ha FSC-sertifikat

Nå vil organisasjonen sette søkelys på hus og hjem for å få oss til å velge materialer som ikke ødelegger regnskogene i Asia, Afrika og Sør-Amerika.

– I fjor tok vi spesielt for oss hagemøbler da vi oppdaget at dette salget skjøt i været. I år vil vi se på alt innen hus og hjem. Det dreier seg om parkett, listverk, dører og møbler. Nå samler vi inn tall og trender, sier Hanne Brown i Regnskogsfondet.

Og det er tegn som tyder på at velbeslåtte nordmenn ønsker seg eksotisk interiør.

– Har dere noe råd til folk som ønsker å kjøpe såkalte mørke tresorter?

– Det finnes gode alternativer. Man kan få ganske mørkt eikegulv. Må man ha tropisk tre så spør om det er sertifisert. Det bør være sertifisert av en uavhengig instans, slik som FSC. Det sikreste tropiske treslaget er gummitre fra Asia, sier Brown.

Parkettfirma vil ha dialog

Nylig gjennomførte Regnskogsfondet en mailaksjon mot firmaet Boen Parkett og nettportalen SOL. Bakgrunnen var at firmaet gjennomførte en konkurranse på SOLs hjemmeside hvor svaret var «merbau» et tropisk treslag som hogges kommersielt i Asias hardt prøvede regnskoger, og premien var parkett for 10.000 kroner.

– Vi reagerer på at firmaet aktivt og ukritisk markedsfører tropiske treslag på denne måten, sier Brown.

Markedsdirektør i Boen Parkett, Kjell Bentsen, mener at kakaoproduksjon og jordbruk ødelegger mer regnskog enn parkett, og at deres virksomhet derfor ikke er så ille. Han benekter videre at tropiske treslag er en viktig del av firmaets totale omsetning.

– Av vår totalomsetning har vi budsjettert med om lag fire prosents omsetning av de såkalte mørke treslagene i 2001, sier han.

– Hvis det er så lite, kunne dere ikke kutte det helt ut?

– Nei, det er en viktig del av vårt totale utvalg.

– Er de tropiske treslagene dere selger sertifisert?

– Nei, det er vanskelig å få til i praksis.

– Har du noen som helst forståelse for Regnskogsfondets kritikk av virksomheten deres?

– Jeg understreker i hvert fall at vi ønsker en dialog med Regnskogsfondet om dette, sier Bentsen.

Norges sjeldneste edderkopp bor på Tjøme

Visste du at Norge har 559 forskjellige edderkopparter? Og at om lag hver femte art er truet?

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Norske edderkopper er gjennomgått med tanke på deres truetet og vernestatus. I tillegg er landets 559 forskjellige arter i ferd med å få norske navn, noe som bare har vært et fåtall til del så langt. Dette skal være med å trygge artenes framtid.

– For dem som jobber i forvaltningen er det viktig med norske navn. Det gjør det lettere å forholde seg til hensynskrevende enkeltarter, sier forsker Kjetil Aakra ved Norsk institutt for naturforskning.

Sammen med Erling Hauge ved Zoologisk Museum i Bergen har han gitt ut en rapport om potensielt truede edderkopper i Norge. Totalt 91 arter, eller 16,4 prosent av våre arter havner på rødlisten.

Norge sjeldneste

– Norges sjeldneste edderkopp er liten grå flatbukedderkopp. Så langt vi vet finnes den bare et sted på Tjøme i Vestfold. Det som truer edderkoppenes eksistens er at leveområdene deres

forsvinner. Den lille flatbukedderkoppen lever bare på grusete strender. Dette er en ganske spesiell naturtype som i tillegg er utsatt for sterkt press fra mennesker. Arten er truet i alle land den er kjent. I Trøndelag har vi elvebreddsedderkopper som bare kan leve på spesielle elvebredder.

Bondens beste venn

– Mange vil kanskje ikke synes det gjorde så mye om det forsvant noen edderkopper. Hvorfor er disse artene viktige i økosystemet?

– Edderkoppene er predatorer. Det vil si at de spiser andre arter, og de spiser fryktelig mye. Eksempelvis kan edderkopper sette til livs 150 millioner insekter per hektar jordbruksland i året. Uten edderkopper ville nok bruken av sprøytemidler gått i været. I tillegg er edderkoppen viktig mat for fugler og andre insekter. Enkelte vepsearter er spesialisert på nettopp edderkopper. Ifølge Aakra viser målinger fra England at det, på enkelte steder, kan finnes opptil 800 edderkopper per kvadratmeter.

Edderkoppene er nyttige jegere med vakre våpen. På et år kan de fortære 150 millioner insekter per hektar. (Foto: Göran Ekström)

– Mange er redde for edderkopper. Er det noen grunn til det?

– Nei. Alle edderkopper er giftige, og de kan bite, men i Norge er det ingen som er farlige for mennesker.

– Hva gjør edderkoppen nå i mars?

– De har ulike overvintrings-

strategier, men det finnes faktisk enkelte arter som er vinteraktive.

Kvikksølv truer et helt distrikt

Distriktet Selenge, 120 kilometer nord for Mongolias hovedstad Ulan Bator, er mettet av kvikksølv etter nesten 100 års utvinning av gull.

Kvikksølvet er levninger etter Boroo gullfabrikk som stengte i 1956 da kvikksølvlageret eksploderte. I dag regner man med at det ligger rundt ti tonn kvikksølv i Boroo. (IPS)

Ledig stilling

Naturvernforbundet i Bærum søker ny kontorleder på deltid.

Kontakt: Finn Otto Kvillum, tlf: 67 54 23 75

Noen satser mer enn andre

Høgskolen i Hedmark

Høyere utdanning innenfor bioteknologi og miljøteknologi på Bløstadvannet, Hamar

1.- og 3. årig studier i bioteknologi
Viktige emner er: biokjemi, mikrobiologi, bioteknologiske metoder, molekylærbiologi og industriell bioteknologi.

<http://www.hiim.no/biotek>

3. årig studium i miljøteknologi
Viktige emner er: biologi, mikrobiologi, kjemi, miljøforvaltning, behandling av avfall og forurensning.

<http://www.hiim.no/miljotek>

• Studiene gir tittelen høgskolekandidat og kan bygges på med et 4. år til en cand.mag.-grad
• Avdelingen har også studier i landbruksmekanikk og økologisk landbruk
Søknadsfrist for alle studier er 15. april

Ta kontakt med:
Høgskolen i Hedmark
Avdeling for landbruks- og naturfag, Bløstadvannet

N- 2322 Riddabu
Tlf 62 54 16 00
Fax 62 54 16 01

E-post LNB@hiim.no
www.hiim.no/lnb/

3M

Norge får biologisk bank

Et dødt tre har liten verdi for skogeieren, men stor økologisk verdi fordi det huser mange arter. Norges nye artdatabank vil huse alt fra engsoleie til elg og edderkopper.

De fleste truede arter i Norge lever utenfor vernede områder. En artdatabank vil være med å sikre artene for fremtiden, men det er mangel på eksperter.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Enkelte arter, slik som de store rovdirene, får mye oppmerksomhet, og sogar egne stortingsmeldinger. De fleste artene her i landet har vi imidlertid ikke engang hørt om. Likevel er svært mange av dem truet. Derfor

trenger Norge en artdatabank.

Dette budskapet kom klart fram på et seminar arrangert av Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA), nylig. En artdatabank med utførlige opplysninger om blant annet artenes levesteder, vil være et svært viktig planleggingsverktøy som ikke finnes i dag.

Og Norge vil få en slik bank, ifølge politisk rådgiver Wegard Harsvik, i Kirke-, Utdannings- og Forskningsdepartementet.

Regjeringen jobber i øyeblikket med en stortingsmelding om biologisk mangfold der den nye artdatabanken er sentral, sier han.

Taksonom-tørke

Regjeringens løfter ble godt motatt av botanikere og zoologer, men det er en utbredt oppfatning at en slik bank i seg selv ikke er nok. Norge mangler fagfolk. Blant annet er det et skrikende behov for artseksperter, såkalte taksonomer, her i landet.

– Taksonomen er en truet art. Direkte truet, sier fagkonsulent Leif Aarvik, ved Zoologisk museum.

Aarvik peker på at det finnes 8.400 biller i Norge, og at 700 av disse er på rødlisten. Likevel finnes det nærmest ingen som har kunnskap om disse artene.

– På Zoologisk museum er det nesten ikke kommet inn en bille etter 1930. Hva er vitsen med å ha samlinger hvis ingen kan noe om dem, sier han.

Artenes skjebne avgjøres i planleggingen

Førstekonsulent Jørund Braa ved Direktoratet for naturforvaltning ønsker at en artdatabank skal være mest mulig omfattende. Ellers kan man droppe prosjektet.

– En bank for bankens skyld er ingen vits. Vi trenger et forvaltningsverktøy som inneholder informasjon om levested, utbredelse og status for arten. Banken må ta for seg det norske fastlandet, Svalbard og Jan Mayen. Først da har vi et verktøy vi kan bruke i planleggingen, og det er der artenes skjebne avgjøres, sier han.

Sverige har hatt god erfaring med sin egen artdatabank gjennom mange år. Den svenske banken inneholder 57.800 arter, hvorav 21 prosent er rødlistet. Spørsmål rundt offentliggjøring av sjeldne arters levesteder har vært mye diskutert i Sverige.

– Vi er avhengig av et bredt nasjonalt samarbeid. Derfor ønsker vi å ha størst mulig åpenhet rundt databanken. Eksempelvis får grunneiere alltid opplysninger om hvilke arter som finnes hvor. Vår erfaring er at det bare er et fåtall som misbruker denne informasjonen, sier lederen av den svenske artdatabanken, Torleif Ingelög.

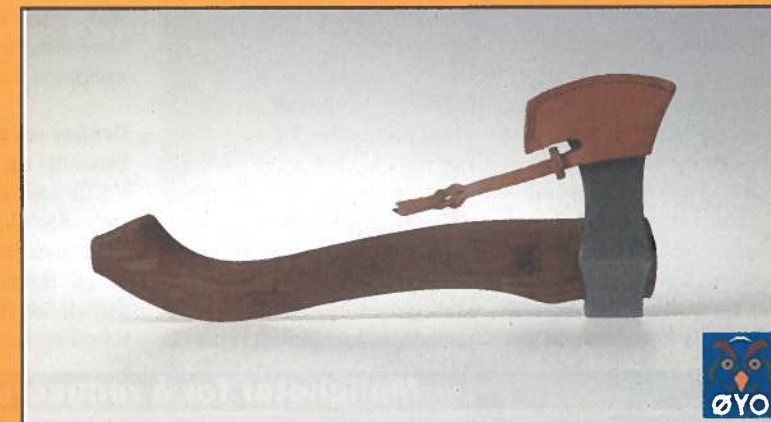
Verv og vinn

Natur & miljø Bulletin er på jakt etter flere lesere. Nå håper vi du kan hjelpe oss å finne frem til miljøinteresserte. Alle som verver én ny abonnent får en flott turkjele i stål med kobberbunn. Som takk til de som skaffer oss to nye abonnenter sender vi en turøks fra Øyo.

Verv én og få turkjele

Bålkjele de luxe fra Eagle Sharp. Kjelen er i rustfritt edelstål med kobberbunn. Har to bøyler til håndtak og leveres i etui som kan festes utvendig på ryggsekk. Kan brukes både på bål, gass- og stormkjøkken. Verdi: 200 kroner.

Verv to og få Viking 2000.

Er en kopi av en vikingøks funnet nær Øyo-fabrikken på Geilo. Originaløksen er fra år 1000. Øyo har forbedret eggen litt i forhold til originalen, men i form er øksen lik. Turøksen leveres med et praktisk skinntrekk til å ha over eggen. Verdi: 400 kroner.

Trenger du noen argumenter til vervingen?

- Aktuell. Presenterer nye fakta, også om kjente miljøraker.
- Dekker nasjonale og internasjonale miljøspørsmål.
- Kortfattet og konsis.
- 22 utgaver i året.
- I tillegg kommer 4 temanummer. Neste utgave vil handle om gen-mat.
- Abonnementspris: 280 kroner.

Vi sender deg premie så snart vi har mottatt betaling for abonnementet. Vervekampanjen gjelder kun nye abonnenter. Fyll ut og legg kortet i postkassa, eller send det på faks nr. 22 40 24 10. E-post: redaksjonen@naturvern.no

Jeg har vervet ___ nye abonnenter og vil ha følgende vervepremier:

- ☐ Eagle Sharp turkjele (en verving)
- ☐ Viking 2000 øks (to vervinger)
- ☐ Både kjele og øks (tre vervinger)
- ☐ Jeg sparer vervingen(e)

Mitt navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Abonnent nummer:

(Nummeret finner du i adressefeltet bak på bladet)

Disse har jeg vervet:

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Sendes
ufrankert.
N&M Bulletin
betaler
porto

Svarsending

Avtalenr.: 171210/146 Pb

Natur & miljø Bulletin
Sentrum
0109 OSLO

Store Norske Spitsbergen Kulkompani

Rana kommune
Teknisk etat

RIMI

Vi gjør
Norge billigere

FN ber om fornybar energi

Kraftig reduksjon i utslippene av klimagasser er teknisk og økonomisk mulig, ifølge FNs klimapanel. Samtidig ber FNs miljøprogram om mer i fornybar energi.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

FNs klimapanel har vurdert hva som kan gjøres for å stoppe den globale oppvarmingen og hvor mye det vil koste. Rapporten viser at kostnadene for å redusere utslippene blir relativt lave. Kravene i Kyoto-avtalen kan oppnås for mellom 0,1 og 1,1 prosent av BNP, forutsatt at det

blir fri handel med utslippskvoter.

Raskere utvikling

Siden klimapanelet laget sin forrige hovedrapport i 1995, har den teknologiske utviklingen innen utslippsreduksjon gått raskere enn forventet. Effektive vindturbiner er kommet i salg, utslippene av klimagassen SF₆ fra aluminiumsproduksjon kan fjernes, vi har fått

effektive hybridbiler og brenselcelleteknologi – for å nevne noe.

Med kjent teknologi er det mulig å stabilisere konsentrasjonen av CO₂ i atmosfæren på 550 ppm (det dobbelte av nivået i førindustriell tid), eller lavere. I dag er nivået om lag 370 ppm. Men skal man klare å stabilisere konsentrasjonen i atmosfæren må utslippene reduseres betydelig.

Dreper en halv million

Samtidig har FNs miljøprogram UNEP lagt frem en rapport om fremtiden til fornybar energi.

Investeringer i fornybar energi vil ifølge UNEP gjøre den globale økonomien sikrere, mer robust og renere.

I dag dekker fossile brenslere tre fjerdedeler av verdens energibehov. Forurensning fra fossil energi tar hvert år livet av om lag 500.000 mennesker – like mange som dør i trafikken.

– Dette er alene grunn nok til å finne nye energikilder og forandre måten energien brukes på. Verdens økende appetitt for fossil energi har imidlertid skapt en enda mer tvingende grunn til å akselerere overgangen til fornybar energi, nemlig klimaendringer, skriver UNEP-direktør Klaus Töpfer i forordet til rapporten. Forbruket av energi i verden har økt med 2 prosent årlig siden 1990.

Muligheter for å redusere utslipp

Sektor	Utslipp i 1990 (Mill. tonn karbon- ekvivalenter)	Årlig vekst 1990-95	Potensiell utslippsreduksjon i 2010 (Mill. tonn karbonekvivalenter)	Nettokostnad per tonn karbon
Bygninger (kun CO ₂)	1.650	1,0	700-750	De fleste reduksjoner er lønnsomme.
Transport (kun CO ₂)	1.080	2,4	100-300	Ifølge de fleste studiene vil kostnadene ligge under 25 dollar per tonn karbon.
Industri (kun CO ₂)	2.300	0,4	300-500	Mer enn halvparten er lønnsomt.
- energieffektivitet			~200	Usikre kostnader.
- materialeffektivitet			~100	
Industri (andre gasser)	170	-	~100	Å redusere lystgassutslipp koster 0-10 dollar per tonn karbon-ekvivalent.
Landbruk (kun CO ₂)	210	-	150-300	De fleste reduksjonene vil koste 0-100 dollar per tonn.
(andre gasser)	1.250-2.800			
Avfall (kun metan)	240	1,0	~200	Rundt 75 prosent av reduksjonen vil være lønnsom. Resten vil koste 20 dollar per tonn karbon-ekvivalent.
Energiforsyning og -konvertering (kun CO ₂)	(1620)*	1,5	50-150	Mange muligheter for under 100 dollar per tonn karbon.
Totalt	6.900-8.400		1.900-2.600	

Ett tonn karbon tilsvarer 3,67 tonn CO₂. * Dette tallet er inkludert i tallene over.

Kilde: IPCC.

Reaktorer tar knekken på liv i havet

Kjøleanleggene til atomkraftverk i USA dreper liv i havet. Blant de som går med er fredede arter som havskilpadde.

IPS
DANIELLE KNIGHT

Fisk, fiskeyngel og andre organismer som trekkes inn i kjølesystemet skoldes og tømmes ut i havet igjen som livløs materie, blir det sagt i en rapport som tre

organisasjoner står bak.

130.000 liter i minuttet

Kjølesystemet pumper inn store mengder vann fra nærmeste kilde, enten det er ferskvann eller sjø, for å hindre at reaktoren skal bli overopphetet. En reaktor på

1000 megawatt krever 130.000 liter kjølevann i minuttet, ifølge rapporten. I USA bruker 50 reaktorer dette systemet.

900 skilpadder

Større dyr som havskilpadder og krokodiller havner også i drag-suget og drukner eller blir brent i hjel, ifølge Linda Gunter, talsperson for Safe Energy Communication Council.

Ved kjernekraftverket i St. Lucie, Florida, blir 900 havskilpadder dratt inn i kjølesystemet årlig. Reaktorer langs kysten av Connecticut har fått skylden for nedgangen i flyndrebestanden.

Etter at fisk og dyr har passert kjøleanleggene blir de spydd ut i havet eller innsjøen som en masse. Denne skaper uklart vann som hindrer sollyset i å nå fram til undervannsvekster.

Legger bort utbyggingsplaner

Sju nye vassdrag er reddet. Statkraft vil ikke benytte konsesjoner for utbygging som de fikk på 50-, 60-, og 70-tallet.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Statkraft sitter på flere gamle, ubenyttede konsesjoner for vannkraftutbygging. Den eldste er fra 1953. Det spesielle med disse konsesjonene var at det opprinnelig ikke ble satt noen tidsfrist. I 1996 fikk Statkraft en frist på fem år. Det betyr at utbygging av vassdragene må starte senest 26. april i år.

Men nå har Statkraft skrinlagt alle de sju ubenyttede konsesjonene. Helt frem til begynnelsen av mars vurderte selskapet utbygging av Poddevatn i Telemark, men har bestemt seg for å ikke benytte konsesjonen. Statkraft avviser at dette har sammenheng med statsminister Jens Stoltenbergs nyttårstale.

– Bortsett fra Poddevatn er beslutningene tatt før han sa noe, forteller informasjonssjef Geir Fuglseth.

14 meter regulering

Konsesjonen til utbyggingen av Poddevatn ble gitt i 1964. Den ga Statkraft mulighet til å regulere vannet med 14 meter, og ville gitt en årlig produksjon på 10 GWh.

– Vi er mest bekymret for vintertappingen på over 1000 liter i sekundet. Da blir vannstanden om sommeren minimal, sa Ove Geir Nevestveit i Aksjonskomiteen mot utbygging av Bugenvassdraget, til N&M Bulletin før det ble klart at vassdraget er reddet.

Sterk lokal motstand

Forslaget om utbygging av Poddevatn har møtt sterk lokal motstand. I desember gikk Tokke kommune med 18 mot 3 stemmer imot utbyggingen.

– Vi har hatt en tett dialog med kommunen og andre berørte parter. Dessuten har vi gjort en ny lønnsomhetsberegning og tatt

med det dialogen har lært oss. Ut fra en totalvurdering har vi funnet ut at vi ikke kommer til å benytte konsesjonen, sier Geir Fuglseth.

11 utbygginger

Opprinnelig var det 11 gamle konsesjoner som varte frem til april i år. To av vassdragene er utbygd: Bøvra i Sogn og Fjordane og Store Målvatn i Nordland. Utbygging av Mel-fjord- og Beiamvassdraget ble stanset av regjeringen.

Statkraft fikk konsesjon for regulering av Poddevatn i 1964. Nå har de skrinlagt planene. (Foto: Olav Øverland)

Klimaforhandlinger i juli

De internasjonale klimaforhandlingene som brøt sammen i november, skal gjenopptas i juli.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

16. til 27. juli møtes forhandlerne til en ny runde, denne gang i Bonn. Etter sammenbruddet i Haag i høst, tok man sikte på nye forhandlinger i mai. Men USAs nye administrasjon ba om utsettelse for å få tid til å sette seg inn i sakene.

– Jeg er trygg på at den nye datoen gir regjeringene den tid de trenger for å forberede seg på de beslutninger som må tas, sier Nederlands miljøvernminister Jan Pronk, som leder forhandlingene. Pronk påpekte at det er viktig å holde tempoet oppe slik at «alle nøkkelspillere er forpliktet til tidlig handling for å redusere utslippene av klimagasser».

Nytt forslag før påske

Norges forhandlingsleder Harald Dovland tør ikke spå utfallet av den kommende runden med forhandlinger.

– Jeg har et inderlig håp om at

dette skal gå. Hvis ikke kan en reforhandling av Kyoto-protokollen bli mer realistisk enn jeg liker å tenke på, sier Dovland.

Debatt om skog

I juli må landene løse flere kontroversielle saker. Ett av dem er

skogens opptak av CO₂. Skal det opptaket regnes med selv om det ikke skyldes aktive tiltak som skogplanting?

Den nederlandske miljøvernministeren har nå samlet inn synspunkter fra landene, og arbeider med et nytt forslag til kompromiss. Et slik forslag kan bli lagt frem før påske, mens det ligger an til et uformelt ministermøte i uka etter påske.

USA begrenser CO₂-utslipp?

USAs nye administrasjon vurderer å begrense utslippene av CO₂.

Administrasjonen til George W. Bush vurderer å regulere utslippene av klimagassen CO₂. Det forteller Christine Whitman, sjefen for det amerikanske forurensningstilsynet (EPA) til nyhetsbyrået AP. Hittil har det vært fritt frem for utslipp av CO₂ i USA.

Lover som begrenser utslippene vil i så fall være del av en større pakke som også regulerer andre utslipp fra fossile energikilder.

– Det er ingen tvil om at glo-

bal oppvarming er et reelt fenomen – at det skjer, sier Christine Whitman.

Bush har også tidligere anerkjent at mennesket endrer klimaet, men gått mot Kyoto-avtalen. Whitman sier administrasjonen likevel vil fortsette arbeidet for å gjøre avtalen brukbar.

– Denne presidenten er svært oppmerksom på spørsmålet om global oppvarming. Vi forventer at USA skal være en part i avtalen, sier Whitman til AP.

– Ta med sykkel på toget

Til sommeren gjør NSB det lettere å ta med sykkel på toget. Syklistenes Landsforening mener det nye tilbudet er for dyrt og kapasiteten for liten.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

NSB har i løpet av høsten og vinteren laget et tilbud som skal gjøre det lettere å ta med seg sykkel på toget.

– Vi fikk mye pepper i fjor fordi ordningen vi hadde var for vanskelig å skjønne. Forhåpentligvis er dette et langt skritt i riktig retning, sier informasjons-sjef Arvid Bårdstu i NSB Langdistanse.

Bårdstu opplyser at det er begrenset plass for sykler i det enkelte tog, og at tog der det kan reserveres plass til sykkel er merket med et sykkel-symbol i ruteheftet. Skal du ha med sykkel på Signatur- og langdistansetog må du reservere plass på forhånd. Dette koster 90 kroner per sykkel. På Agenda-, Intercity- og lokaltog koster sykkelbilletten 40 kroner, men her kan det ikke reserveres plasser.

En familie – to tog

– Vi er fornøyd med at NSB endelig gjør det lettere å ta med

sykkel på tog. Dette har vi arbeidet i flere år for å få til, men vi synes prisen er for høy og kapasiteten for liten, sier generalsekretær Trond Berget i Syklistenes Landsforening.

På Signatur-togene kan det for eksempel bare reserveres plass til tre sykler per tog.

– For min familie på seks, betyr dette at vi må ta to forskjellige tog hvis vi skal ta med sykkel på ferie til Sørlandet. I tillegg til ordinær billett, koster det oss dessuten 540 kroner. For folk som ikke er like sykkelgale som meg, er neppe dette tilbudet særlig aktuelt, sier Berget.

Han synes også det er gledelig at NSB nå samler all informasjon om sykkel på tog i én informasjonsfolder og på eget nettsted.

– Tidligere har denne informasjonen vært lite tilgjengelig, så vel for NSBs kunder som for NSBs ansatte. Vårt nettsted har vært det beste stedet å hente informasjon om sykkeltransport på tog, påpeker Berget.

NSB gjør det lettere å ta med sykkel på toget, men da bør du ikke ta Signatur-tog. (Foto: Even Saugstad)

Sykkeltoget på rallarvegen

– Hvor mye bør det koste å ta med sykkel på tog?

– 60 kroner er mer enn nok på fjern tog. På mellomdistanse bør prisen være 40 kroner, og på lokaltogene er 20 kroner en fornuftig pris. På de korte reisene håndterer du alt selv, mens syk-

kelen på de lengre reisene vil bety noe merarbeid for NSB, forklarer Berget.

NSB skal også sette opp egne sykkeltoget på Bergensbanen mellom 17. juni og 16. september. I tillegg kan du sende sykkel som ekspressgods. Det koster 250 kroner.

... men legger ned sykkeltoget til Stryken

NSBs populære sykkeltoget mellom Oslo og Stryken blir lagt ned.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

Med sykkeltoget kunne du komme deg raskt og effektivt ut i Marka, for så å få en fin sykkel-tur tilbake til byen. Toget gikk i helgene i sommerhalvåret og hadde egne godsvogner til sykkelene. I tillegg til endestasjonen Stryken tre mil utenfor Oslo, stoppet sykkeltoget på flere stasjoner underveis.

Chartertog

Sykkeltoget ble startet av Syk-

listenes Landsforening (SLF) i 1971, og de første årene gikk toget som chartertog. Ifølge SLF har det ikke vært uvanlig med flere hundre syklist og sykler per avgang på søndager med godt vær. I sykkeltogets 30. sesong har NSB besluttet å legge ned tilbudet.

– Men vi skal forsøke å redde tilbudet på et vis, sier plan- og strategisjef Ulf Bakke ved NSB Kortdistanse.

Fram til 17. juni vil ikke Marka-syklistene ha noe tilbud. Men når NSB endrer rutene, inn-

fører de et nytt sykkeltilbud på vanlig lokaltog.

– Tanken er å få laget til store plastsekker eller lignende, som man må pakke inn sykkelene med. Syklene plasseres så mellom setene, forklarer Bakke. Han lover at det vil bli billig å leie plastsekkene.

– Dumt av NSB

– Vi er veldig lite glade for at sykkeltoget forsvinner. Det er fryktelig dumt av NSB å kutte ut et tilbud som faktisk fungerer og som folk har blitt vant med og glad i, sier generalsekretær Trond Berget i Syklistenes Landsforening.

– Klønete løsning

Berget synes det er merkelig at NSB ikke engang har vært villige til å diskutere nye løsninger.

– Deres holdning har liksom vært å krisemaksimere og kutte ut hele ordningen fordi det blir for dyrt. Jeg tror publikum blir kjempesure på NSB når dette blir kjent, sier han.

Ulf Bakke forklarer at det rett og slett blir for dyrt å fortsette og kjøre eget sykkeltoget.

– Det gamle materialet krever oppussing for opptil en halv million kroner per vogn. Dette blir en veldig klønete løsning, men det er det vi har fått til, sier han.

Miljøbevegelsen splittet om Attac

«Opphauset mediafenomen» og «pseudo-hendelse», slik beskriver WWF og Greenpeace Attac-bevegelsen. Derimot får Attac støtte fra Naturvernforbundet og Natur og Ungdom.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

1. mars ble en norsk avlegger av den internasjonale Attac-bevegelsen stiftet i Oslo. Attac er skeptisk til økonomisk globalisering med valutaspekulasjon og skatteparadis, og de vil slette ulandsgjelden. Bevegelsen vil ha demokratisk kontroll over den internasjonale finansverdenen. Derfor går de blant annet inn for en skatt på alle valuta-transaksjoner.

– Attac anbefaler en rekke forskjellige virkemidler. Hadde alle vært sikre på at forslagene er smarte ville de blitt gjennomført, men disse sakene er kompliserte, sier Rasmus Hansson, generalsekretær i WWF Norge.

– Formålet til Attac er det ikke tvil om at vi støtter, men det vi diskuterer i WWF er detaljer i målsetningene og virkemidlene Attac har satt opp, forteller han.

Hanssons kollega, generalsekretær Lars Kristoferson i WWF Sverige, går lenger:

– Jeg synes Attac er et uhørt opphauset mediafenomen, og vi får se hvor lenge det holder. Jeg er ikke særlig imponert av deres analyse heller, sier Kristoferson til Miljøaktuelt.

Greenpeace utenfor

– Attac er et oppsiktsvekkende eksempel på hvordan mediene fungerer, og går på det som er nytt. Jeg synes det er litt av en pseudohendelse, sa generalsekretær Per Stenbeck i Greenpeace Norden på et seminar for næringslivets miljøsjef.

– Greenpeace har ingen relasjon til Attac og kommer ikke til å ha det. Deres virksomhet ligger ikke innen vårt område. Jeg er ikke særlig imponert av dem og setter et stort spørsmålstegn ved hvor stor og langvarig den blir som bevegelse.

– Politisk styring nødvendig

I motsetning til WWF og Greenpeace slutter Naturvernforbundet og Natur og Ungdom opp om Attac.

– En viktig del av vårt arbeid er å få politisk styring av ting som ødelegger naturen. I løpet av de siste 10-15 årene har det skjedd en voldsom nedbygging av mulighetene og viljen til å bruke politiske virkemidler. Attac angriper noen av drivkreftene i den økonomiske globaliseringen, sier Gunnar Album i Norges Naturvernforbund. Politisk styring vil gjøre det enklere å innføre miljøtiltak.

– I dag tør ikke politikere å innføre miljøavgifter og strenge tiltak mot industrien av redsel for at de flytter ut, sier han.

Kalenderen

20. mars: Konferanse om energibruk i et moderne samfunn. Arr: Norges vassdrags- og energidirektorat, tlf: 22 95 93 25.

20. mars: Inspirasjonsdag – miljø som innovasjonsfaktor, Radisson SAS Plaza Hotel i Oslo. Arr: Miljøverndepartementet og Nærings- og Handelsdepartementet, mer info, tlf: 22 55 50 11.

27. mars: Seminar om biologisk mangfold – matvaresikkerhet i sør eller patent og profitt i nord, Blindern i Oslo. Arr: Ulandsseminaret ved Universitetet, tlf: 90 69 85 22.

27. mars: Seminar om bioteknologi, Lerchendal gård i Trondheim. Arr: Norges Tekniske Vitenskapsakademi, tlf: 73 59 08 63.

27. - 28. mars: Konferanse om utviklingen i samfunnet og forskningens utfordringer, Radisson SAS Plaza Hotell i Oslo Arr: Norges forsknings-

råd, tlf: 22 03 72 83.

29. mars: Jubileumsmarkering for Senter for utvikling og miljø (SUM), Unversitetsbiblioteket på Blindern, Oslo. Arr: SUM, tlf: 22 85 89 00.

31. mars - 1. april: Kurs i matvaresikkerhet, Sørmarka kurs- og konferansesenter. Arr: Nettverk for mat og Miljø, tlf: 22 04 46 84.

4. - 7. april: Internasjonal konferanse om å skape bedre byer, i Bremen – Tyskland. Arr: Bremen Initiative, tlf: 00 49 421 230011 0

5. - 6. april: Konferanse om bærekraftig utvikling, Manchester i England. Arr: ERP Environment, tlf: 00 44 1274 530409.

18. - 19. april: Seminar om beredskap mot ulykker med farlige stoffer, Clarion Oslo Airport Hotel på Gardermoen. Arr: SFT og Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern,

tlf: 22 57 34 00.

19. - 22. april: Villmarks-messen 2001, Exporama på Hellerudsetta. Arr: Game & Conservation, tlf: 66 77 60 90.

25. april: Internasjonal støyfri dag. Arrangør i Norge: Støyfri dag 2001, tlf: 22 42 25 38.

27. april - 5. mai: Kurs i økologisk jordbruk, Erga Gard i Rogaland, Arr: Erga Gard, tlf: 51 42 81 22.

28. - 28. april: Kurs i matvaresikkerhet, Hotell Fru Schøller i Trondheim. Arr: Nettverk for mat og Miljø, tlf: 22 04 46 84.

8. - 10. juni: Naturvernforbundets landsmøte, Mandal.

8. - 10. juni: Konferanse om friluftsliv, Trondheim. Arr: Friluftsrådenes Landsforbund m. fl. tlf: 67 80 47 91.

16. - 17. juni: Vassdragstreff

i Hatteberg, Hordaland. Arr: Informasjonsnemnda for Hattebergvassdraget, tlf: 53 48 12 02.

21. - 22. juni: Internasjonal konferanse om miljøvennlig bedriftsledelse, Universitetet i Nijmegen i Nederland. Arr: ERP Environment, tlf: 00 44 1274 530409.

23. - 27. juli: Sommerleir på Erga Gard i Rogaland. Arr: Erga Gard, tlf: 51 42 81 22.

30. september - 4. oktober: Internasjonal kongress for miljøjournalister, Lage-Hoerste i Tyskland. Arr: International Federation of Environmental Journalists, tlf: 00 33 475 76 47 69.

3. - 5. desember: ECO 2001, Internasjonal kongress om bærekraftig utvikling, i Paris. Arr: Association for Colloquia on the Environment, tlf: 00 33 144 64 15 15.

Alaskas natur mer verdt enn oljen

**Ren natur er verdt
svimlende summer
nå og i fremtiden,
viser undersøkelser
gjort ved University
of Alaska.**

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

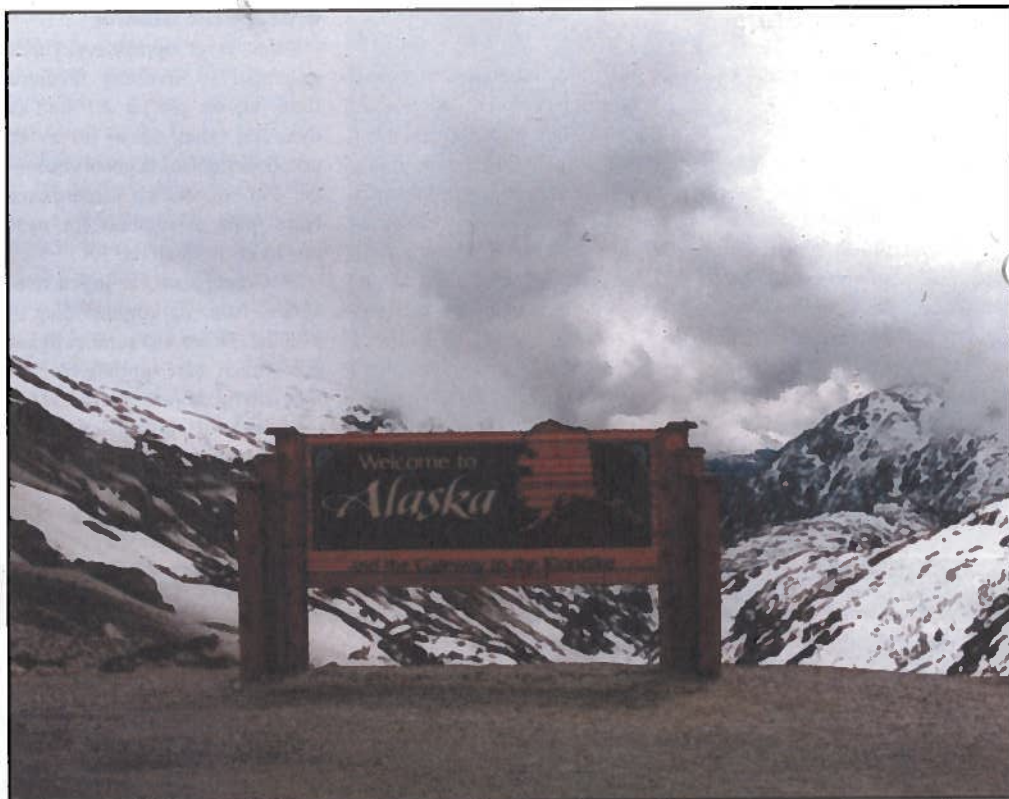
Verdien av uberørt natur kan måles i kroner og ører. Hver fjerde jobb, og om lag 25 milliarder kroner av de årlige inntektene i den amerikanske delstaten Alaska, er avhengig av ren natur og sunne økosystem, går det frem av en ny undersøkelse foretatt av The Alaska Conservation Foundation.

I praksis vil det si om lag 55.000 stillinger, over det dobbelte av oljeindustrien, som er knyttet til turisme, jakt, fiske og rekreasjon, ifølge nyhetsbyrået Reuters.

– I tillegg kommer 29.000 arbeidsplasser som indirekte er avhengig av et rent miljø, sier økonom Steve Colt, ved University of Alaska, som har utført undersøkelsene.

Bush vil bore

Samtidig med at undersøkelsen er offentliggjort proklamerer USAs nylagte president, George W. Bush, at han vil endre amerikansk energipolitikk og starte oljeboring i Alaskas vernede områder.

George W. Bush vil starte oljeboring i Alaskas verneområder. Samtidig viser det seg at urørt natur er mer verdt enn oljen. (Foto: Jens P. Toldnæs)

600.000 hektar av verneområdet «National Wildlife Refuge» skal åpnes for oljeboring. Rettighetene skal selges for 1,2 milliarder dollar og Bush vil også beordre Energidepartementet til å se på andre verneområder for å kartlegge hvilke som er aktuelle for boring etter naturgass.

Jobber som varer evig

Ifølge lederen i ACF ble undersøkelsen foretatt nettopp på bakgrunn av at mange trodde

Alaskas økonomi hovedsakelig baserte seg på oljeutvinning.

– Alaskas økonomi er basert på sunne og uskadede økosystem. Holder vi dette vedlike varer jobbene evig, sier hun. Colts undersøkelser viser i tillegg at for USA som nasjon vil Alaskas urørte natur være verdt om lag 270 milliarder kroner.

Beregningene er et resultat av ti års forskning, og ble igangsatt etter Exxon Valdez-ulykken. Amerikanere ble blant annet

spurt om hvor mye de er villige til å betale for å holde Prince William-sundet rent. I tillegg ble det undersøkt hvor stor betalingsviljen var for å verne tre større dyrelivsreservater i Vest-Alaska.

Ifølge Colt vil en beskyttet Alaska-natur også være verdt mellom ti og femten milliarder kroner årlig som en følge av folks basis-behov, slik som rent vann og skogens beskyttelse mot storm og kulde. ■

Andenæs VVS

**Sivilingeniør
E. Lunde AS**

Fræna kommune

RE-KO AS
RENOVASJON
TRANSPORT
CONTAINERUTLEIE
SNØRYDDING